

Stanovisko Asociace výzkumných univerzit k Prohlášení vlády 2026

Asociace výzkumných univerzit sdružující a reprezentující 7 českých univerzit, na kterých výzkum představuje strategickou prioritu jako zdroj jejich konkurenceschopnosti a excelence v Evropském vzdělávacím a výzkumném prostoru, vyjadřuje ku veřejněnému Prohlášení budoucí vlády (dále jen Prohlášení) následující stanovisko.

Vítáme deklaraci uvedenou v Prohlášení o vzdělávání jako prioritě (viz kapitola 9). Souhlasíme, že mnohé z navrhovaných kroků uváděných v Prohlášení mohou přispět ke zvýšení tolik potřebné kvality vzdělávání na všech jeho stupních. Je zřejmé, že existuje korelace mezi úrovní vzdělanosti a prosperitou či produktivitou ekonomiky. Tato korelace je přitom spojena významně s terciálním vzděláváním a vzdělaností vysokoškolskou, jak je patrné ze statistik OECD a EUROSTAT. Současně však uvádíme, že nejde o vzdělanost obecnou, ale strukturovanou. Ta však vyžaduje jasnou vzdělávací politiku a jí odpovídající politiku financování, kterou je podle našeho názoru nezbytné naléhavě vytvořit v reflexi potřeb ekonomiky a společnosti. Vnímáme proto sdělení o vyjádření podpory vzdělávání „*v oborech budoucnosti a celospolečenské potřeby*“ jako obecně správné, avšak chceme upozornit, že konkurenceschopnost absolventů těchto oborů i vysokých škol, které je poskytují, staví mimo jiné zejména na kvalitním a konkurenceschopném výzkumu a jeho propojením se vzděláváním. A právě zde jsme znepokojeni v Prohlášení uvedenými tezemi, které opomíjejí fakt, že univerzity jsou také zásadními nositeli výzkumu.

Za nešťastné a obtížně přijatelné proto považujeme zejména konstatování (kapitola 17), které uvádí ve vztahu k vysokým školám pouze záměr podporovat rozvoj inovativních studijních programů a v případě Akademie věd konkrétně deklaruje, že „*Na úrovni Akademie věd posílíme vznik mezinárodních vědeckých týmů a spolupráci se špičkovými pracovišti v zahraničí*“, jako by na vysokých školách v reálu taková potřeba nebyla, anebo by na vysokých školách dokonce ani takové týmy a výzkumná pracoviště neexistovaly? Je třeba upozornit, že v rámci České republiky v rozdělení příjmů z prestižních rámcových evropských programů (Horizont 2020 a Evropa) dominantní část 76 % připadá na vysoké školy a 24 %, tedy pouze menší část, na ústavy Akademie věd.

Tato teze také zcela pomíjí poměr celospolečenského významu výzkumu na vysokých školách a ústavech Akademie věd. S takovým přístupem nelze souhlasit, neboť je v rozporu s ve světě obecným pojetím univerzit jako přirozených center výzkumu. Mimo jiné s odkazem k části Prohlášení o „*férovém financování a hodnocení výzkumu*“ je třeba upozornit na stále přetrvávající dvojí přístup k hodnocení kvality výzkumu na vysokých školách a na ústavech Akademie věd, kdy hodnocení na Akademii věd se řídí svou vlastní metodikou a v podstatě ani neumožňuje adekvátní srovnávání kvality a relevance výzkumu v intencích deklarovaných RVVI. V tomto smyslu vnímáme i významnou nedokonalost nové Metodiky 25+ v mezioborové, natož v meziinstitucionální, kalibraci hodnocení výsledků výzkumu a apelujeme na její revizi. Možná, že právě v tomto leží skutečná podstata nedorozumění.

Současně chceme připomenout, že je to mimochodem doktorské studium, jehož jsou vysoké školy nositeli, které je zdrojem absolventů, a které právě vysoké školy vychovávají, mimo jiné, i pro ústavy Akademie věd. Univerzity sdružené v Asociaci výzkumných univerzit vychovávají více než 74 % všech doktorských studujících v České republice a je to právě toto vzdělání, talent a schopnosti, které kvalitu a konkurenceschopnost výzkumu pro budoucnost určují.

Právě proto stanoviska nové vlády uváděná v Prohlášení v citovaném kontextu, považujeme za velice nešťastná a hluboce demotivační pro akademickou obec vysokých škol, která pouze posilují neproduktivní rivalitu a ostrážitost mezi vysokými školami a Akademii věd. Apelujeme proto na to vyvarovat se

schematizujících zjednodušení, která redukují a podceňují roli českých vysokých škol jako jednoho ze zásadních nositelů výzkumu v České republice, a která nedostatečně reflektují potenciál vysokých škol k podpoře národního hospodářství a potřeb společnosti nejen ve vzdělávání, ale i v oblasti výzkumu, vývoje a inovací.

V prohlášení rovněž postrádáme koncepční pojetí role vysokých škol ve společnosti, mimo jiné právě v kontextu potřeby posilovat konkurenceschopnost, která je klíčovým slovem zpráv vydaných Evropskou komisí (Mario Draghi, Manuel Heitor, Enrico Letta), a které se obracejí na vysoké školy a evropské univerzitní aliance – Evropské univerzity jako na klíčový zdroj jednak kvalifikovaných absolventů pro trh práce a jednak výsledků výzkumu a inovací. V uplynulých dvaceti letech investovala Česká republika významné veřejné prostředky z fondů Evropské unie i z národních zdrojů, díky čemuž se podařilo výrazně podpořit kvalitní materiální zázemí pro rozvoj základního i aplikovaného výzkumu na vysokých školách a na vybraných univerzitách vytvořit excelentní výzkumné prostředí. Ve vazbě na výše uvedené tak v prohlášení postrádáme alespoň základní postoj budoucí vládní reprezentace k podpoře excelence, kterou považujeme za jedinou efektivní cestu k dosahování konkurenceschopnosti nejen vysokého školství, ale i oblasti výzkumu obecně, a jejíž podpora logicky vyžaduje nutně diferenciaci přístupu.

Rovněž jsme v Prohlášení zaregistrovali deklaraci o záměru reformovat řízení vysokých škol „*při zachování autonomie*“. V této souvislosti chceme zdůraznit, že na funkční efektivnost vysokých škol má mimo jiné negativní dopad neustálé zvyšování byrokracie, a právě byrokracie a některé chystané legislativní změny (např. novely zákona o účetnictví) mohou autonomii vysokých škol významně ohrozit. Chceme proto obrátit pozornost rodičů se nové reprezentace státu zvláště na skutečnost, že jedním z takových byrokratických nastavení je stále intenzivnější podřizování veřejných vysokých škol (dále jen VVŠ) byrokratickým mechanismům řízení „*vládních institucí*“, kam jsou VVŠ zcela neadekvátně zařazeny, aniž by se právě pro jejich funkční specifika i specifika vícezdrojového financování respektovala skutečnost jejich založení samostatným zákonem. Musíme připomenout, že tento fakt vede i ke stupňující se diskriminaci VVŠ ve vztahu k vysokým školám soukromým.

Jakkoliv komentářů k Prohlášení máme mnohem více, omezili jsme se na sdělení hlavní připomínky k vybraným formulacím v Prohlášení a obracíme se na vás se žádostí o přehodnocení anebo objasnění důvodů k jejich uvedení. Rádi bychom také vyzvali rodičů se reprezentací státu k diskusi k nalezení shody na tezích v Prohlášení, které nasměrují představy i záměry k dosažení žádoucích cílů, které věříme, že jsou společným zájmem vlády naší země i vysokých škol.

Za Asociaci výzkumných univerzit

doc. Ladislav Janíček
předseda a rektor VUT v Brně

prof. Martin Bareš
rektor Masarykovy univerzity

doc. Michael Kohajda
rektor Univerzity Palackého v Olomouci

prof. Pavel Kozák
rektor JČU v Českých Budějovicích

prof. Milena Králíčková
rektorka Univerzity Karlovy

prof. Milan Pospíšil
rektor VŠCHT Praha

prof. Zbyněk Škvor
pověřený řízením ČVUT v Praze